

Veiligheidsmonitor 2020

Cybercrime in Leiden 2020

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Samenvatting.....	3
Cybercrime algemeen.....	3
Categorieën van cybercrime	4
3. Risicoanalyse cybercrime algemeen.....	5
4. Doelwit-analyse cybercrime algemeen	8
5. Doelwit-analyse hacken.....	10
6. Doelwit-analyse pesten via internet	12
7. Doelwit-analyse koop- en verkoopfraude via internet	14
8. Doelwit-analyse identiteitsfraude via internet	16

1. Inleiding

Dit rapport bevat een analyse van het persoonlijk slachtofferschap van cybercrime in Leiden in de jaren 2017 en 2019. De cijfers zijn afkomstig uit de Veiligheidsmonitor, een tweejaarlijkse landelijke enquête op het gebied van veiligheid en leefbaarheid. In de publicatie Veiligheid in Cijfers 2020 is, onder andere, een selectie van belangrijke resultaten uit de Veiligheidsmonitor voor Leiden ontsloten. Uit deze publicatie bleek dat het aandeel slachtoffers van cybercrime in Leiden is gestegen van 10% in 2017 naar 14% in 2019. In dit rapport wordt dit fenomeen nader geanalyseerd.

Om dit te bereiken wordt de situatie omtrent cybercrime in Leiden vergeleken met de aandelen slachtoffers in de G40 (het stedennetwerk van (middel)grote Nederlandse steden) en in Nederland als geheel, om te kijken of de ontwikkelingen in Leiden vergelijkbaar zijn met ontwikkelingen elders. Vervolgens wordt het slachtofferschap van cybercrime in Leiden in zowel 2017 als 2019 bestudeerd op basis van vier achtergrondkenmerken, namelijk geslacht, leeftijd, woonwijk en opleidingsniveau. Hiervoor wordt voor elk van de kenmerken geanalyseerd welk percentage van een bepaalde bevolkingsgroep (bijvoorbeeld 'mannen' of 'bewoners van de Merenwijk') slachtoffer is geworden van cybercrime. Dit zegt iets over de kans (of: het risico) dat een bepaalde bevolkingsgroep loopt om slachtoffer te worden van cybercrime. Hier zal daarom in het vervolg naar worden verwezen als **risicoanalyse**. Deze analyse vormt de basis van dit rapport.

Aanvullend daarop worden dezelfde data ook op een andere manier geanalyseerd, namelijk welk percentage van de Leidse slachtoffers van cybercrime een bepaald achtergrondkenmerk heeft (bijvoorbeeld 'man' of 'woont in de Merenwijk'). Dit zegt iets over welke bevolkingsgroepen de grootste doelwitten zijn van cybercrime. Hier zal daarom verder naar worden verwezen als **doelwit-analyse**. Deze analyse kan niet uitgevoerd worden voor het kenmerk opleidingsniveau, omdat daarvan niet bekend is hoe de Leidse populatie verdeeld is.

Door de risico-analyse als basis te nemen en dit aan te vullen met een doelwit-analyse, wordt een genuanceerder inzicht verkregen in de gemeenschappelijke kenmerken van de slachtoffers, wat bijdraagt aan het opstellen van een gerichte aanpak voor cybercrime. Een voorbeeld: Uit de risico-analyse blijkt dat het aandeel inwoners van het Boerhaavedistrict dat slachtoffer is geworden van cybercrime in 2019 het hoogst is van alle wijken. Echter, omdat Boerhaave een wijk is met zeer weinig bewoners, is hun aandeel in het totale Leidse slachtofferschap alsnog relatief laag, zo blijkt uit de doelwit-analyse. De doelwit-analyse nuanceert hiermee het beeld dat naar voren komt uit de risico-analyse.

Verder wordt in de Veiligheidsmonitor een uitsplitsing gemaakt van cybercrime in vier categorieën: hacken, pesten via internet, koop- en verkoopfraude via internet en identiteitsfraude via internet. Hacken, pesten via internet en koop- en verkoopfraude worden vervolgens nogmaals uitgesplitst naar subcategorieën. Voor dit rapport zijn, behalve de slachtoffers van cybercrime in het algemeen, ook de slachtoffers van de categorieën van cybercrime afzonderlijk geanalyseerd. Omdat de aantallen respondenten binnen deze categorieën te klein zijn voor een zinvolle risicoanalyse, worden hiervoor alleen doelwit-analyses uitgevoerd. Ook beperken we ons tot 2019, omdat de aantallen respondenten in 2017 binnen de categorieën klein zijn en daardoor mogelijk niet representatief.

Het volgende hoofdstuk geeft een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten van de analyse. Hoofdstuk 3 bevat de eerder genoemde risicoanalyse van de slachtoffers van cybercrime, terwijl hoofdstuk 4 de doelwit-analyse bevat. De daaropvolgende hoofdstukken, 5 tot en met 7, bevatten elk een doelwit-analyse van Leidse slachtoffers van één van de vier categorieën van cybercrime, respectievelijk hacken, pesten via internet, koop- en verkoopfraude via internet en identiteitsfraude via internet.

2. Samenvatting

Dit rapport bevat een analyse van de ontwikkeling van cybercrime in Leiden, met een speciaal oog voor de gemeenschappelijke kenmerken van de slachtoffers. De Veiligheidsmonitor is de bron van de cijfers die gebruikt zijn voor de analyses in dit rapport. Hieronder worden de belangrijkste conclusies opgesomd, waarbij positieve bevindingen voor Leiden groen gekleurd zijn en negatieve bevindingen rood.

Cybercrime algemeen

- In zowel Leiden, de G40 als in Nederland was er tussen 2017 en 2019 sprake van een stijging in het aandeel slachtoffers van cybercrime, **waarbij de stijging van Leiden het scherpst was (van 10% naar 14%)**. **Toch kwam het aandeel Leidse slachtoffers in 2019 overeen met het gemiddelde van de G40 (14%)**.
- *Naar geslacht:*
 - Er is geen significant verschil tussen mannen en vrouwen.
- *Naar wijk:*
 - 23% van de bewoners van het Boerhaavedistrict werd slachtoffer van cybercrime in 2019. **Het risico om slachtoffer van cybercrime te worden is dus het grootst in Boerhaave, gevolgd door Binnenstad-Noord (19%), Stationsdistrict (18%) en Morsdistrict (17%)**.
 - **Toch woonde slechts 7% van alle Leidse slachtoffers van cybercrime in het Boerhaavedistrict en slechts 2% in het Stationsdistrict**. Dit valt te verklaren door het feit dat deze wijken erg klein zijn. **Het Bos- en Gasthuisdistrict en Binnenstad-Noord huisvestten in 2019 relatief de meeste slachtoffers (beide 17%)**.
- *Naar leeftijd:*
 - **Het risico om slachtoffer te worden van cybercrime is het grootst bij Leidenaren tussen de 15 en 64 jaar (13% tot 17% van deze leeftijdsgroep werd slachtoffer in 2019)**, terwijl in de leeftijdsgroepen van 65 jaar en ouder relatief minder vaak cybercrime voorkomt (variërend van 6% tot 10%).
 - **Bijna de helft van de Leidse slachtoffers is onder de 35 jaar oud (46%)**. Dit hoge percentage is enerzijds te verklaren door het feit dat het risico om slachtoffer te worden voor deze leeftijdsgroep vrij hoog is, en anderzijds doordat Leiden een relatief jonge bevolking heeft.
- *Naar opleidingsniveau:*
 - **Het risico om slachtoffer te worden van cybercrime is relatief hoog bij Leidenaren die een middelbare of hogere opleiding hebben gevolgd (16%) en lager bij Leidenaren met een lager opleidingsniveau (11%)**. Let op: het gaat hier om een afgeronde opleiding, dus studenten tellen niet als hoogopgeleiden.
 - **Het risico onder laagopgeleiden is gestegen sinds 2017 (van 5% naar 11%)**.

Categorieën van cybercrime

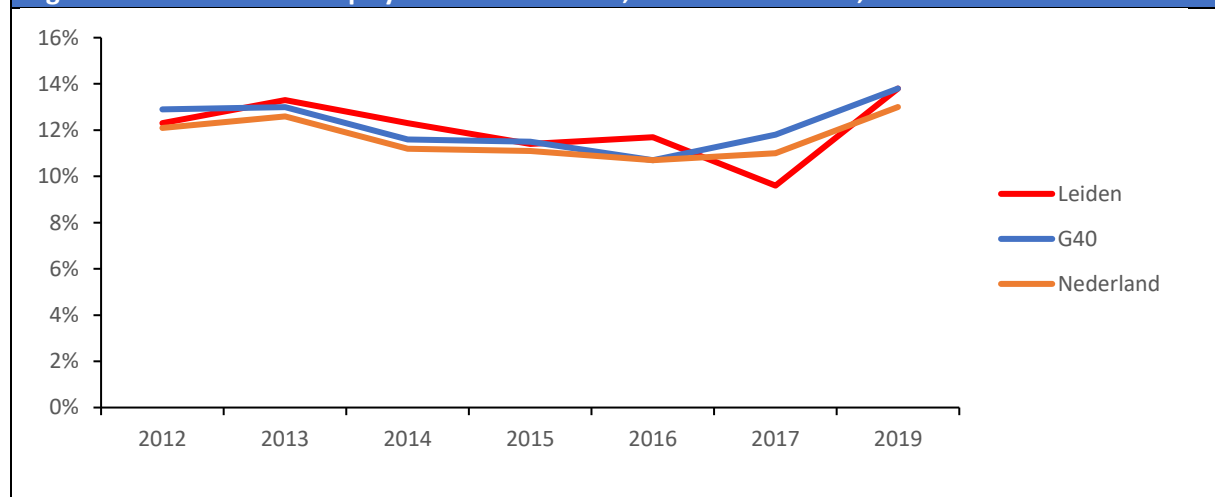
- *Hacken:*
 - Het aandeel Leidenaren dat slachtoffer werd van hacken was 6% in 2019, waarmee het de grootste vorm van cybercrime in Leiden is.
 - De vormen van hacken waar de gehackte Leidenaren het vaakst slachtoffer van werden in 2019 waren het hacken van een web- of profielsite (43%) en het hacken van een e-mailaccount (41%).
- *Pesten via internet:*
 - Het aandeel Leidse slachtoffers van pesten via internet (ook wel cyberpesten genoemd) was 5% in 2019, waarmee het net boven het gemiddelde van de G40 en Nederland (beide 4%) uitstijgt.
 - De meest voorkomende vormen van cyberpesten in 2019 onder de Leidse slachtoffers waren achtereenvolgens laster (25%), chantage (18%), stalken (18%) en geweldsbedreigingen (13%). 34% kreeg te maken met cyberpesten op een andere wijze.
- *Koop- en verkoopfraude via internet:*
 - 4% van alle Leidenaren werd in 2019 slachtoffer van koop-en verkoopfraude via internet. Dit is iets beneden het gemiddelde van de G40 en Nederland (beide 5%).
 - Het aandeel mannelijke slachtoffers van koop- en verkoopfraude via internet was in 2019 iets groter (54%) dan het aandeel vrouwen (46%).
 - Het overgrote deel van de gedupeerden van deze vorm van cybercrime werd in 2019 slachtoffer van koopfraude (98%), tegenover 2% slachtoffers van verkoopfraude.
- *Identiteitsfraude via internet:*
 - Het percentage Leidenaren dat in 2019 slachtoffer werd van identiteitsfraude via internet is minder dan 1% en is de afgelopen jaren, in lijn met de landelijke trend, gedaald.

3. Risicoanalyse cybercrime algemeen

Dit hoofdstuk bevat een risico-analyse van de slachtoffers van cybercrime in 2017 en 2019. Er wordt hier dus bekeken welk percentage van bepaalde bevolkingsgroepen (bijvoorbeeld 'mannen' of 'bewoners van de Merenwijk') slachtoffer zijn geworden van cybercrime. Het gaat om Leidenaren die in het betreffende jaar slachtoffer zijn geweest van ten minste één van de vier vormen van cybercrime (hacken, pesten via internet, koop- en verkoopfraude via internet en identiteitsfraude via internet).

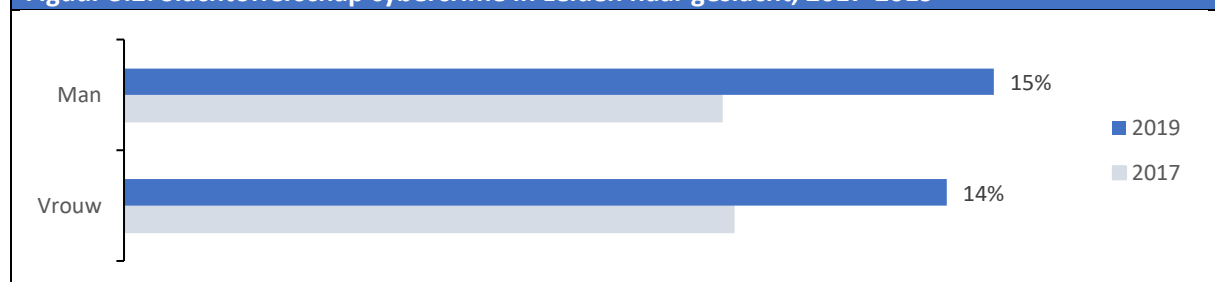
In figuur 3.1 is echter allereerst de ontwikkeling van het percentage slachtoffers van cybercrime in Leiden te zien ten opzichte van de G40 en Nederland. Er valt te zien dat er in de G40 (blauwe lijn) en in Nederland (oranje lijn) van 2012 tot 2016 een dalende trend was, die de jaren erna omsloeg in een stijgende lijn. Voor Leiden geldt min of meer dezelfde ontwikkeling. De lijn van Leiden (rood) is weliswaar wat schokkeriger met enkele uitschieters, maar dat laat zich verklaren door het lagere aantal respondenten. Uit de grafiek kan worden opgemaakt dat het aandeel slachtoffers van cybercrime in 2019 niet uniek is voor Leiden. Wel was in 2017 het aandeel slachtoffers van cybercrime in Leiden lager (10%) dan dat van de G40 (12%) en het Nederlandse gemiddelde (11%). Door de stijging naar 14% bevond Leiden zich in 2019 echter weer op een niveau dat vergelijkbaar is met dat van de G40.

Figuur 3.1: Slachtofferschap cybercrime in Leiden, G40 en Nederland, 2012-2019

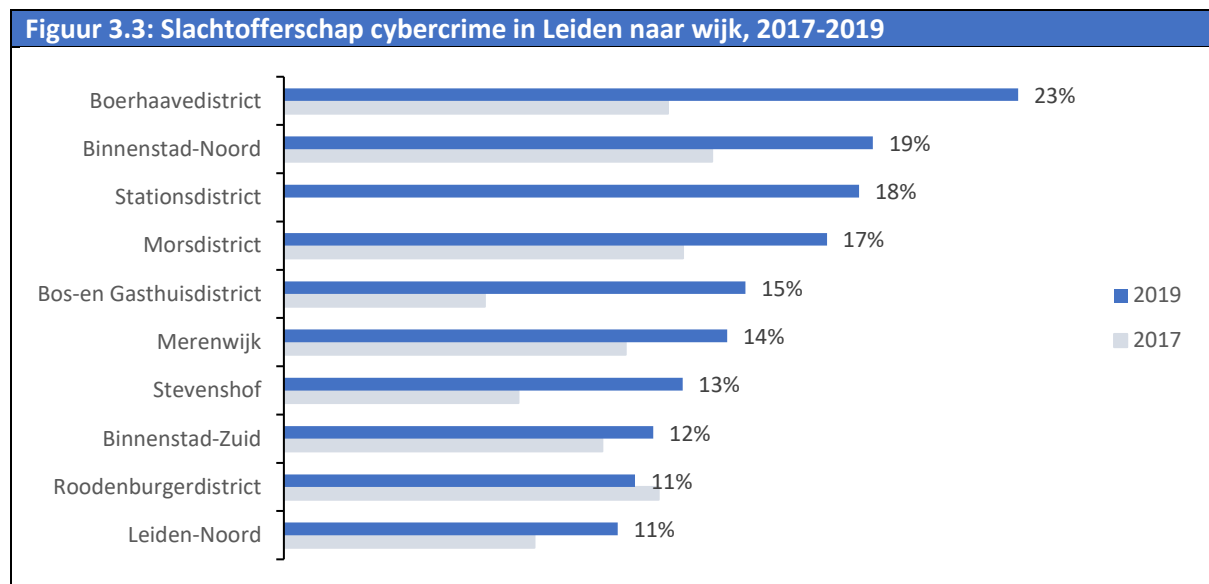

In figuur 3.2 wordt het slachtofferschap van cybercrime in Leiden naar geslacht weergegeven. Hieruit blijkt dat 15% van de Leidse mannen in 2019 slachtoffer werd van cybercrime, tegenover 14% van de vrouwen. In 2017 was dit voor zowel mannen als vrouwen nog maar 10%.

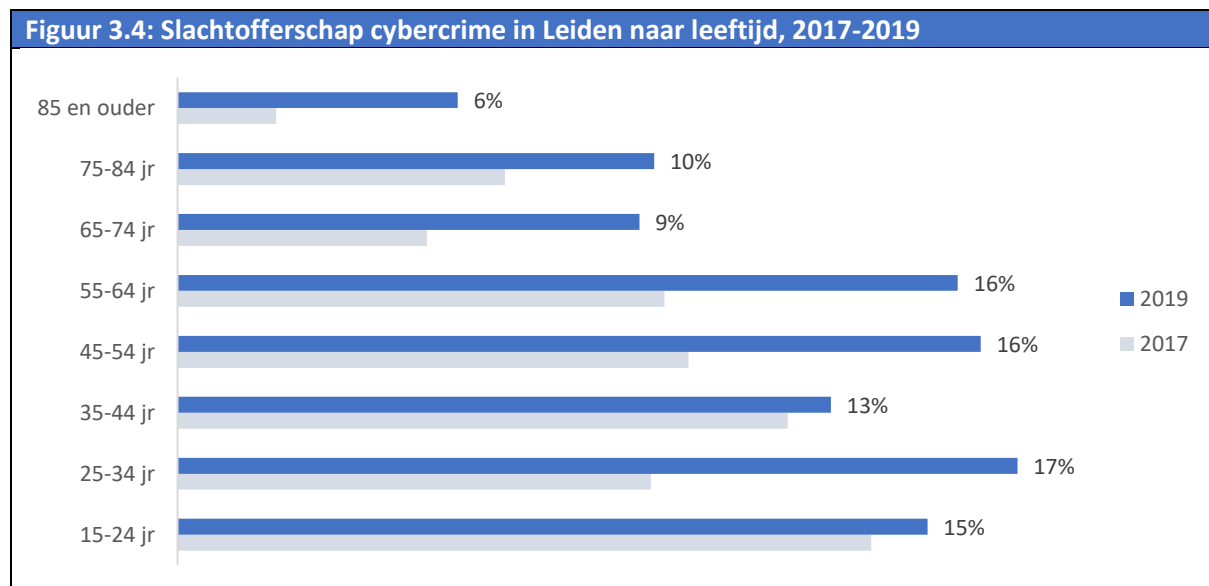
Figuur 3.2: Slachtofferschap cybercrime in Leiden naar geslacht, 2017-2019

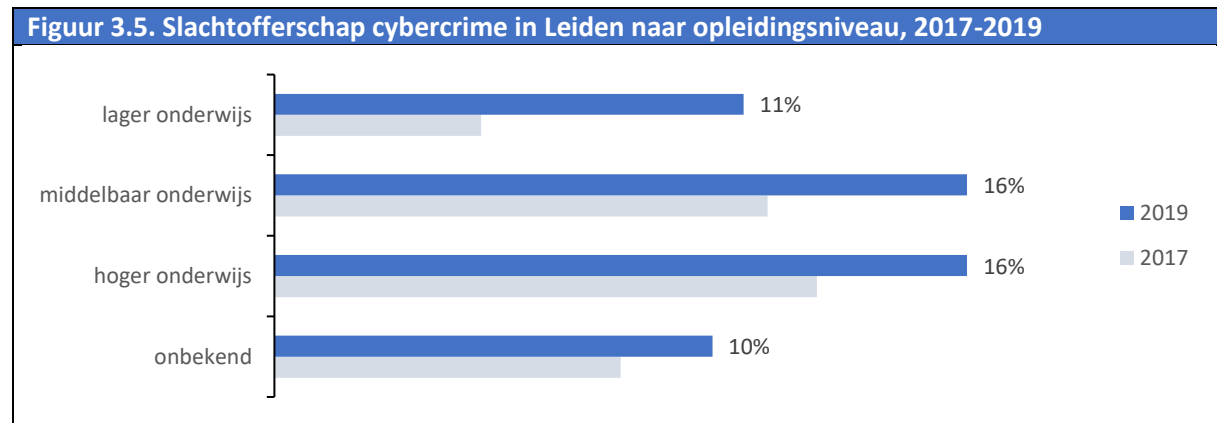
Figuur 3.3 geeft het slachtofferschap van cybercrime in Leiden naar wijk weer. De grafiek laat zien dat 23% van de bewoners van het Boerhaavedistrict slachtoffer werd van cybercrime in 2019. Dit is het hoogste percentage van alle wijken in dat jaar, gevolgd door Binnenstad-Noord (19%), Stationsdistrict (18%) en Morsdistrict (17%). In 2017 was de wijk met het hoogste percentage slachtoffers van cybercrime nog de Binnenstad-Noord (14%), gevolgd door het Morsdistrict (13%).

In figuur 3.4 wordt het slachtofferschap van cybercrime in Leiden naar leeftijd getoond. De leeftijdsgroepen met het hoogste percentage slachtoffers van cybercrime in 2019 waren die tussen de 15 en 64 jaar (variërend van 13% tot 17%), terwijl in de leeftijdsgroepen van 65 jaar en ouder relatief minder vaak cybercrime voorkwam (variërend van 6% tot 10%). In alle leeftijdsgroepen is het percentage slachtoffers gestegen ten opzichte van 2017,

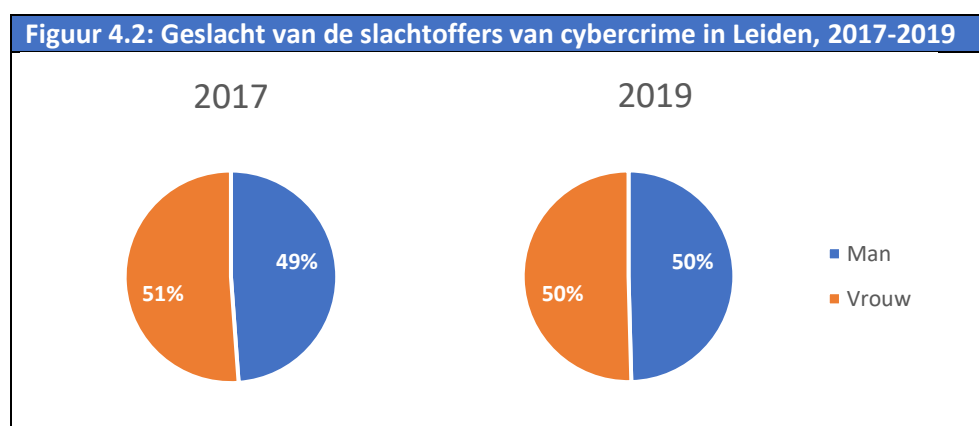
Figuur 3.5 laat zien dat het hoger onderwijs (d.w.z. een afgeronde hbo- of wo-opleiding) en het middelbaar onderwijs (d.w.z. een afgeronde mbo-opleiding of andere beroepsopleiding van basis- of middelbaar niveau) de opleidingsniveaus zijn met relatief het meeste slachtoffers van cybercrime (beide 16%). Het gaat hier om het hoogst behaalde onderwijsniveau. Dat betekent dat studenten niet mee worden gerekend onder hoger onderwijs. In 2017 was dit eveneens het geval (12% slachtoffers in het hoger onderwijs, 11% in het middelbaar onderwijs).

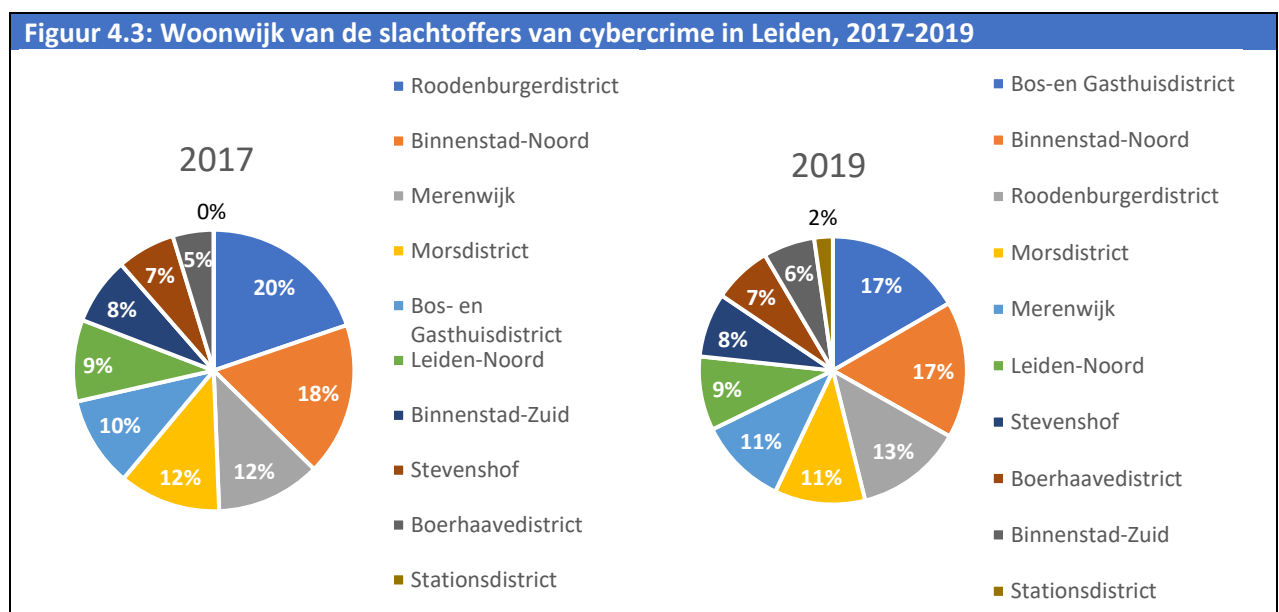
4. Doelwit-analyse cybercrime algemeen

Dit hoofdstuk bevat een doelwit-analyse van de Leidse cybercrime-slachtoffers in 2017 en 2019. Dat houdt in dat er wordt bekeken welk percentage van de Leidse slachtoffers van cybercrime bepaalde achtergrondkenmerken hebben (bijvoorbeeld 'man' of 'woont in de Merenwijk'). Ook hier gaat het om Leidenaren die in het betreffende jaar slachtoffer zijn geweest van ten minste één van de vier vormen van cybercrime.

In figuur 4.2 is te zien dat een iets groter aandeel slachtoffers van cybercrime in Leiden in 2017 vrouwen betrof. Hoewel het om een minimale meerderheid lijkt te gaan (51% vrouwen tegenover 49% mannen), is het aandeel respondenten dat slachtoffer is geweest van cybercrime groot genoeg om te kunnen spreken van een statistisch significant verschil. In 2019 is het aandeel slachtoffers tussen beide geslachten echter meer in evenwicht (beide 50%). Hier is dan ook geen sprake van een significant verschil.

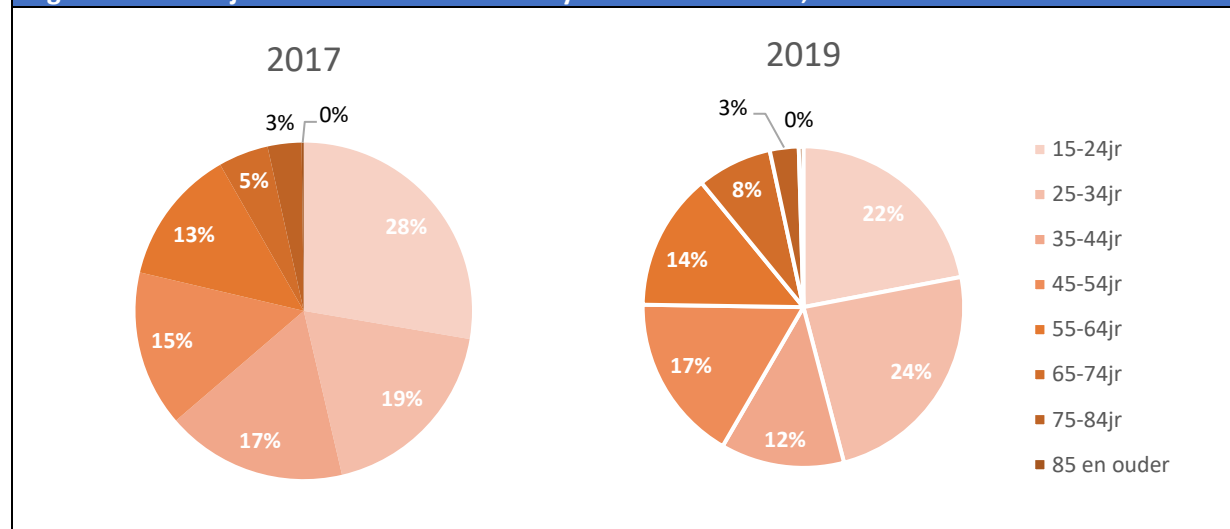

Een uitsplitsing van de slachtoffers van cybercrime naar wijk wordt weergegeven in figuur 4.3. Van alle Leidse slachtoffers van cybercrime in 2019 kwam het grootste deel uit het Bos-en Gasthuisdistrict en Binnenstad-Noord (beide 17%), gevolgd door het Roodenburgerdistrict (13%). In 2017 kwam het grootste deel van de slachtoffers uit het Roodenburgerdistrict (20%), gevolgd door Binnenstad-Noord (18%).

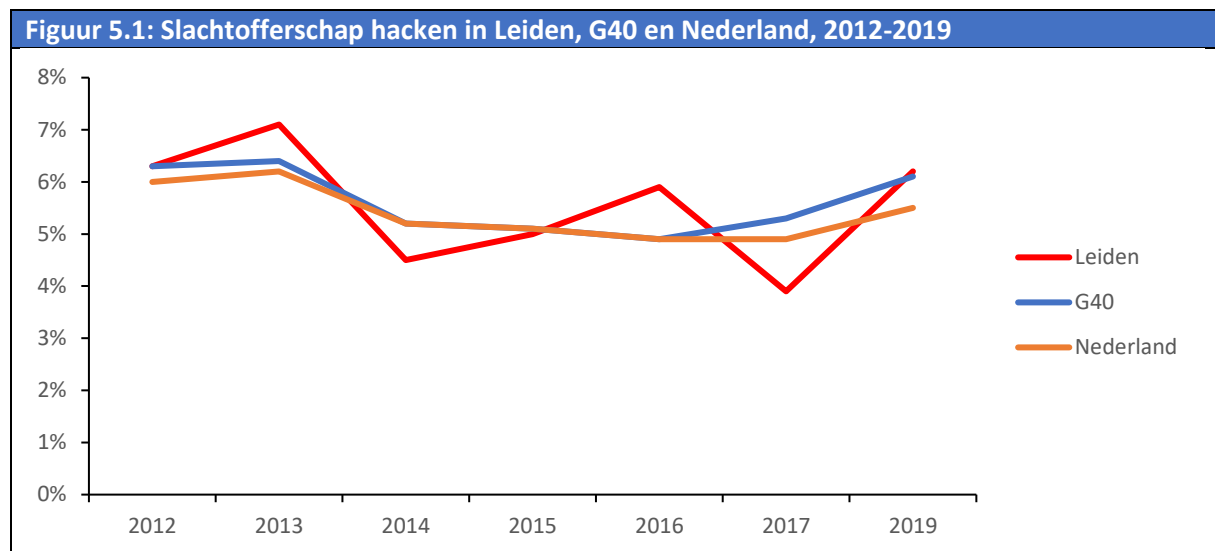
Figuur 4.4 geeft de leeftijd van de slachtoffers van cybercrime in Leiden weer. In 2019 was 46% van de slachtoffers jonger dan 35 jaar, waar dit in 2017 47% was.

Figuur 4.4: Leeftijd van de slachtoffers van cybercrime in Leiden, 2017-2019

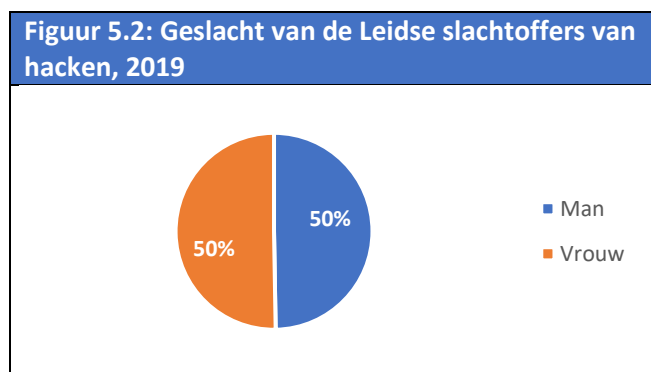

5. Doelwit-analyse hacken

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op hacken, één van de vier categorieën van cybercrime. In figuur 5.1 is te zien dat het percentage Leidenaren dat slachtoffer werd van hacken grofweg dezelfde trend volgt als in de G40 en Nederland. Het percentage slachtoffers van hacken in Leiden is gestegen van 4% in 2017 naar 6% in 2019, waar dit in 2012 ook al 6% was. Daarmee is hacken de meest voorkomende vorm van cybercrime in Leiden. Het aandeel slachtoffers in Leiden was in 2019 ongeveer gelijk aan dat van de G40.

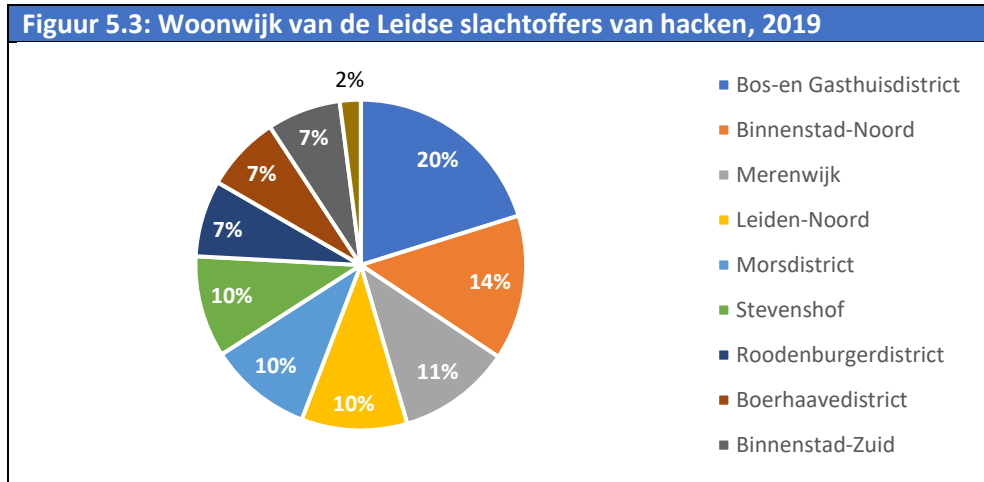

Figuur 5.2 laat de geslachtsverdeling van de Leidse slachtoffers van hacken zien. Het aandeel vrouwen dat slachtoffer werd van hacken in 2019 ten opzichte van het aandeel mannen was nagenoeg gelijk.

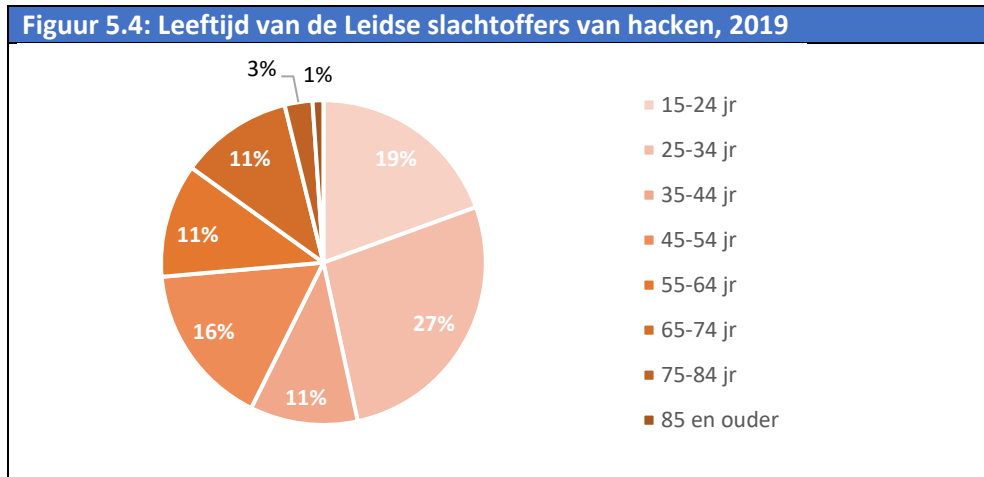
Figuur 5.3 geeft aan dat het Bos- en Gasthuisdistrict van alle wijken het grootste aandeel slachtoffers van hacken had in 2019 (20%), gevolgd door Binnenstad-Noord (14%). Hier is dus een patroon waar te nemen dat vergelijkbaar is met de slachtoffers van cybercrime in het algemeen. Dit strookt uiteraard met het feit dat hacken de voornaamste vorm van cybercrime in Leiden is.

Figuur 5.3: Woonwijk van de Leidse slachtoffers van hacken, 2019

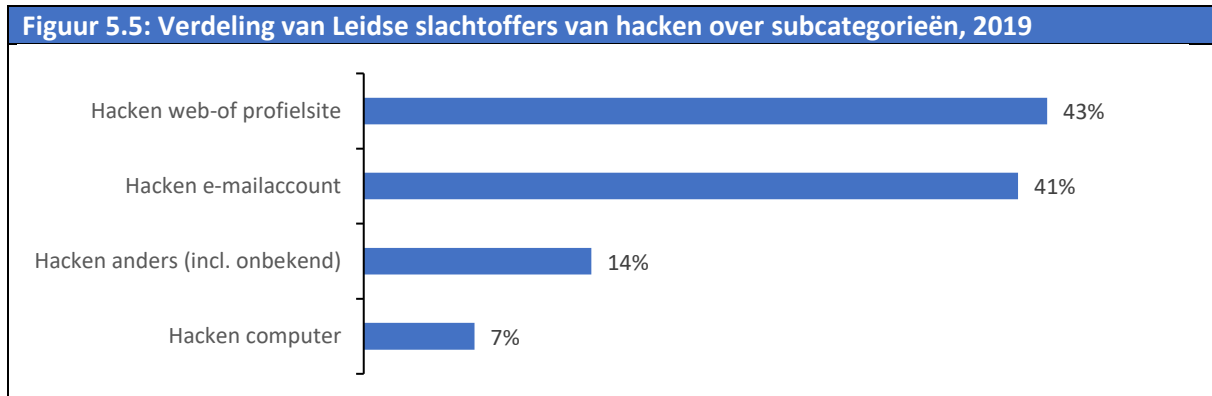
Het aandeel slachtoffers van hacken is naar leeftijd uitgesplitst in figuur 5.4. Hier valt opnieuw een patroon uit op te maken dat vergelijkbaar is met dat van cybercrime in het algemeen: 46% van de Leidse slachtoffers van hacken was tussen de 15 en 35 jaar.

Figuur 5.4: Leeftijd van de Leidse slachtoffers van hacken, 2019

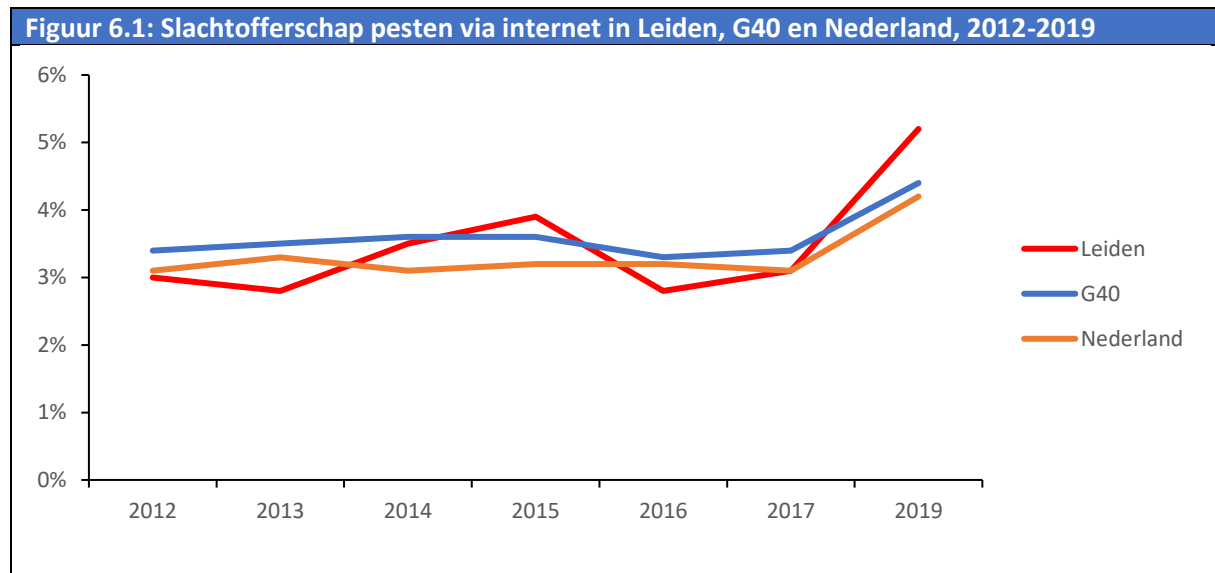
In figuur 5.5 is de verdeling van de slachtoffers van hacken in Leiden over de subcategorieën te zien. Hieruit valt op te maken dat 43% van de gehackte Leidenaren te maken heeft gehad met het hacken zijn of haar web-of profielsite (43%). 41% van de gehackte Leidenaren gaf aan dat zijn of haar e-mailaccount in 2019 gehackt is en 7% heeft aangegeven slachtoffer te zijn geworden van een gehackte computer. De percentages tellen overigens op tot meer dan 100%. Dat komt omdat slachtoffers met meer dan één soort hacken te maken kunnen hebben gehad in een jaar.

Figuur 5.5: Verdeling van Leidse slachtoffers van hacken over subcategorieën, 2019

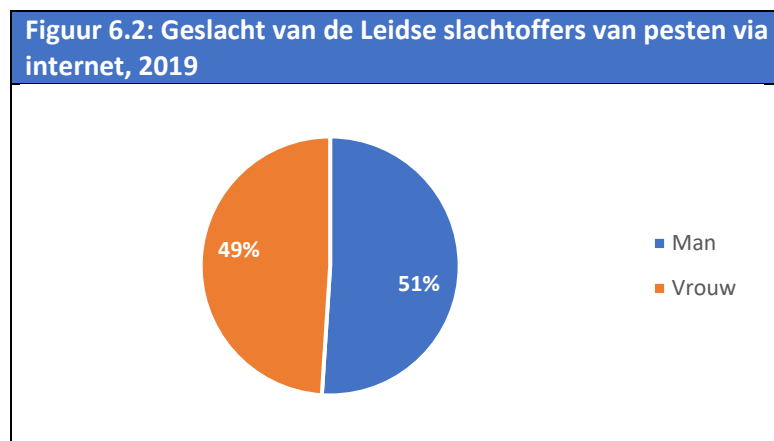

6. Doelwit-analyse pesten via internet

Pesten via internet, ook wel cyberpesten genoemd, is na hacken de meest voorkomende vorm van cybercrime. Het totale aandeel Leidenaren dat hier slachtoffer van is geworden was tussen 2012 en 2017 stabiel rond 3-4% (zie figuur 6.1), maar steeg naar 5% in 2019. Dit is boven het gemiddelde van de G40 en Nederland (beide 4%).

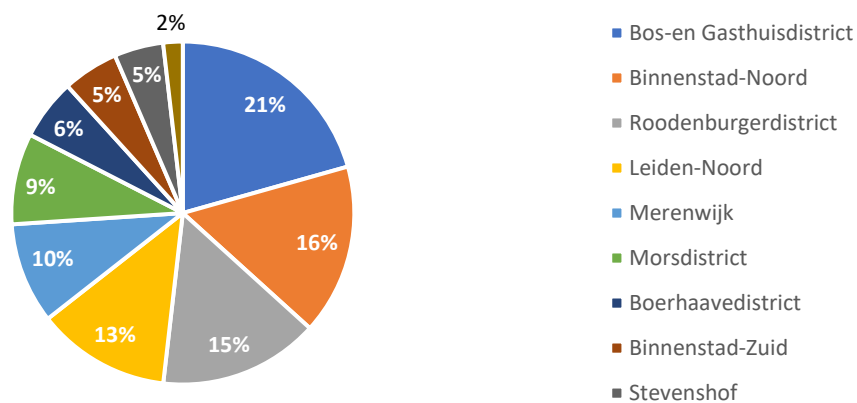

Als we kijken naar de geslachtsverdeling van de Leidse slachtoffers in figuur 6.2, valt op dat in 2019 de verhoudingen tussen mannen en vrouwen ongeveer gelijk waren (51% man tegenover 49% vrouw, maar er is geen sprake van een significant verschil).

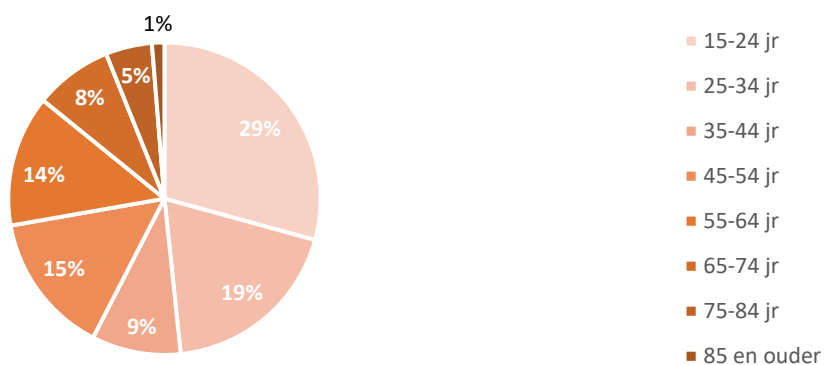
In de verdeling van de slachtoffers van cyberpesten naar wijk (figuur 6.3) is opnieuw te zien, net als bij cybercrime in het algemeen en hacken, dat in 2019 het Bos- en Gasthuisdistrict (21%) en Binnenstad-Noord (16%) het grootste aandeel slachtoffers huisvestten.

Figuur 6.3: Woonwijk van de Leidse slachtoffers van pesten via internet, 2019

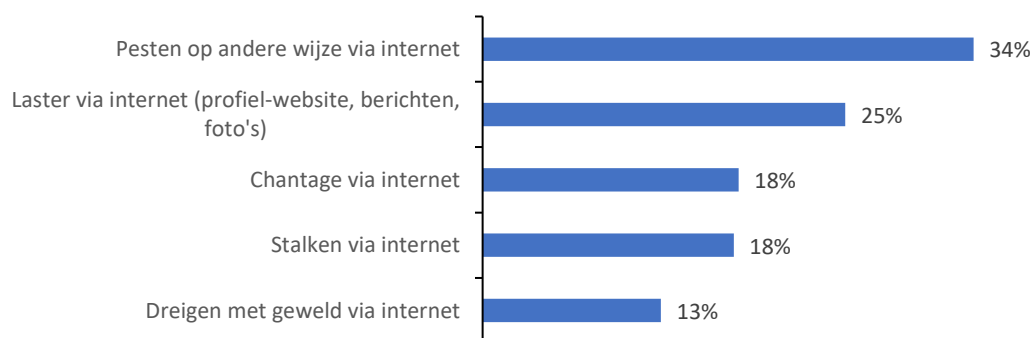
Wat betreft de verdeling van de slachtoffers van cyberpesten naar leeftijd, laat figuur 6.4 zien dat bijna de helft van de slachtoffers in 2019 onder de 35 jaar was (48%). Dit patroon is vergelijkbaar met dat van cybercrime in het algemeen en hacken.

Figuur 6.4: Leeftijd van de Leidse slachtoffers van pesten via internet, 2017-2019

Figuur 6.5 geeft de verdeling van de Leidse slachtoffers van hacken over de verschillende subcategorieën weer. Hier valt uit op te maken dat 25% van de slachtoffers van cyberpesten in 2019 het mikpunt is geworden van laster via internet, 18% van chantage via internet, eveneens 18% van stalken en 13% van geweldsbedreigingen. 34% van de slachtoffers van cyberpesten heeft te maken gehad met online pesten op een andere manier. Ook hier tellen de percentages op tot meer dan 100%, omdat men van meerdere vormen van cyberpesten slachtoffer kan worden.

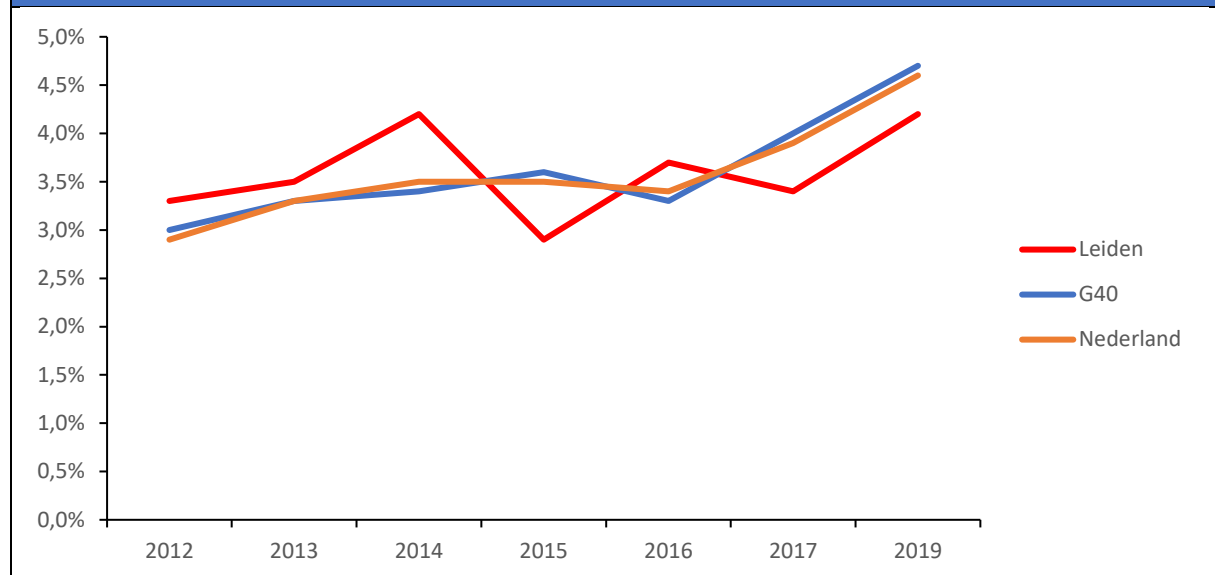
Figuur 6.5: Verdeling van Leidse slachtoffers van hacken over subcategorieën, 2019

7. Doelwit-analyse koop- en verkoopfraude via internet

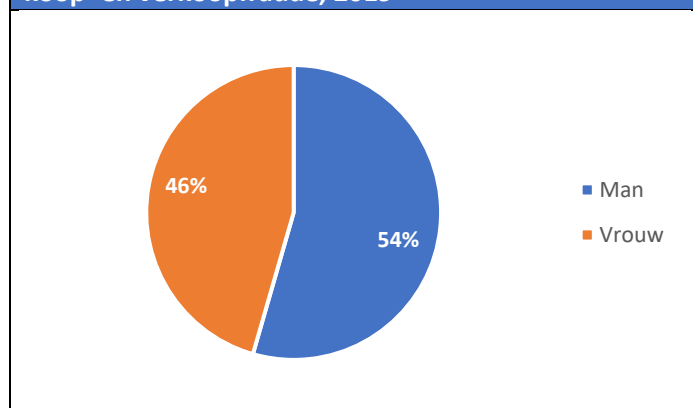
Een andere vorm van cybercrime is koop- en verkoopfraude via internet. Van alle Leidenaren is 4% hier slachtoffer van geworden in 2019, waar dit in 2017 3% was (zie figuur 7.1). Sinds 2012 bleef dit percentage altijd stabiel op 3% of 4%. Het volgt hiermee dezelfde trend als de gemiddelden voor de G40 en Nederland.

Figuur 7.1: Slachtofferschap koop- en verkoopfraude via internet in Leiden, G40 en Nederland, 2012-2019

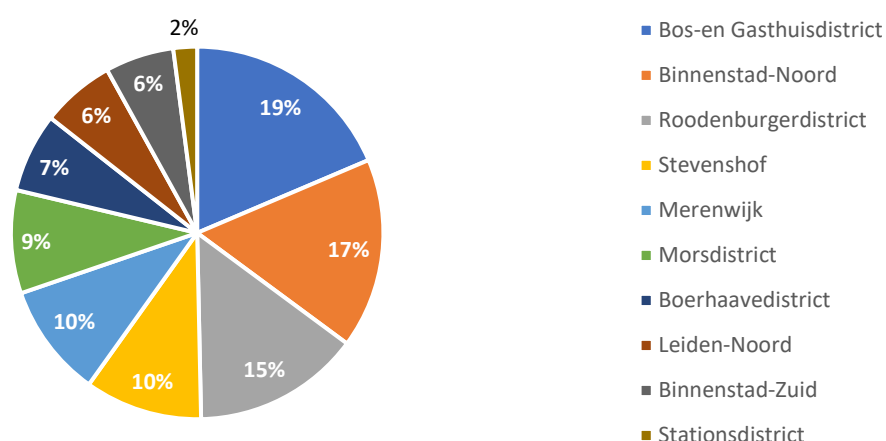
In de geslachtsverdeling van de Leidse slachtoffers van koop- en verkoopfraude (figuur 7.2) is een opvallend patroon waar te nemen: het aandeel vrouwelijke slachtoffers in 2019 was significant kleiner dan het aandeel mannen (46% vrouw, 54% man).

Figuur 7.2: Geslacht van de Leidse slachtoffers van koop- en verkoopfraude, 2019

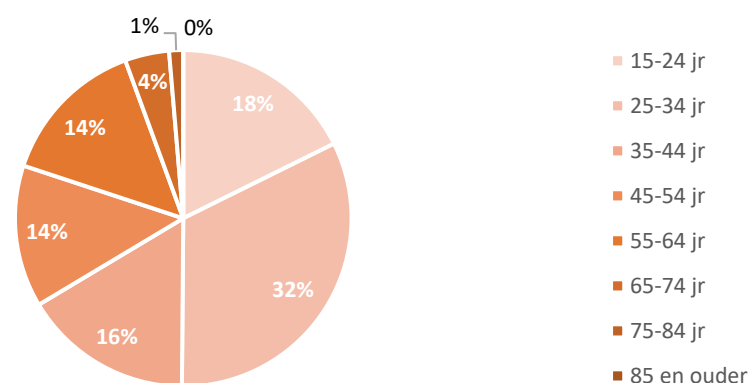
Figuur 7.3 geeft weer dat van alle wijken relatief de meeste slachtoffers van koop- en verkoopfraude via internet in 2019 uit het Bos- en Gasthuisdistrict kwamen (19%), gevolgd, door Binnenstad-Noord (17%). Deze patronen zijn vergelijkbaar met die van de andere vormen van cybercrime en van cybercrime in het algemeen.

Figuur 7.3: Woonwijk van de Leidse slachtoffers van koop- en verkoopfraude, 2019

In figuur 7.4 zijn de slachtoffers van koop- en verkoopfraude verdeeld naar leeftijdsgroepen. Ongeveer de helft van de slachtoffers (50%) is onder de 35 jaar.

Figuur 7.4: Leeftijd van de Leidse slachtoffers van koop- en verkoopfraude, 2019

In figuur 7.6 wordt koop- en verkoopfraude opgesplitst in koopfraude enerzijds en verkoopfraude anderzijds. Hier zien we dat de overgrote meerderheid van de Leidse slachtoffers van koop-en verkoopfraude in 2019 gedupeerde is geworden van koopfraude (98%).

Figuur 7.6: Verdeling van Leidse slachtoffers van hacken over subcategorieën, 2019

8. Doelwit-analyse identiteitsfraude via internet

De vierde vorm van cybercrime is identiteitsfraude. In figuur 8.1 is te zien dat in 2019 minder dan 1% van de Leidenaren slachtoffer hiervan is geworden. Hiermee is het de minst voorkomende vorm van cybercrime in Leiden. In de G40 en Nederland is dit ook het geval. Tevens is er door de jaren heen een dalende trend waar te nemen. Voor deze vorm van cybercrime geldt dat het (absolute) aantal Leidse slachtoffers dusdanig laag is (namelijk 21 in 2019 en 7 in 2017) dat er geen betrouwbare statistische uitspraken over te doen zijn. Deze vorm van cybercrime wordt hier dan ook niet nader geanalyseerd.

Figuur 8.1: Slachtofferschap identiteitsfraude via internet in Leiden, G40 en Nederland, 2012-2019

